

**Hur kan socialnämnd och socialtjänst arbeta för att
förbättra villkoren för placerade barn och säkerställa att
deras rättigheter tillgodoses?**

Rekommendationer från kommundialog den 11 maj 2011

Dnr 9.6:0133/11

Innehåll

Inledning.....	3
Den sociala barnvården.....	3
Flera granskningar har visat på allvarliga brister.....	3
Vikten av tydliga beslut fattade på politisk nivå.....	4
Barnombudsmannen kallade tio kommuner till dialog.....	4
Syfte med kommundialogen	4
Resultaten i korthet.....	4
Socialnämndens ansvar för den sociala barn- och ungdomsvården	5
Sammanställning av kommunernas svar under dialogen	5
Kommunernas egna frågor som lyftes under dialogen.....	11
Barnombudsmannen rekommendationer	12
Till socialnämnden	12
Till socialförvaltningen.....	12
Till regeringen.....	12

Inledning

Barnombudsmannen träffade, under en heldag i mitten på maj, representanter från tio kommuner som tillsammans identifierade hinder och lösningar kring hur socialnämnderna och socialtjänsten ska arbeta med att förbättra villkoren för barn och ungdomar som är placerade i familjehem och hem för vård eller boende (HVB). Slutsatser från diskussionen med kommunerna finns sammanfattade i det här pappret. Avslutningsvis ger Barnombudsmannen sina rekommendationer till socialnämnderna och socialförvaltningarna i landets kommuner. Vi hoppas att dessa kommer att bidra till verklig förändring som innebär att placerade barns rättigheter tillgodoses.

Den 4 mars 2011 överlämnade Barnombudsmannen sin årsrapport *Bakom fasaden* till barnminister Maria Larsson med rekommendationer till förändring på nationell nivå. *Bakom fasaden* bygger på Barnombudsmannens möten och samtal med drygt 100 placerade barn och ungdomar runt om i landet.

Den sociala barnvården

Samhällets ansvar för barn som far illa eller riskerar att fara illa regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). SoL bygger på frivillighet medan LVU är en tvångslagstiftning som tillämpas när samtycke till vård saknas och ett barn riskerar att fara illa till följd av missförhållanden i hemmiljön eller när barnet utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig risk att skadas.

Syftet med den vård som samhället erbjuder de placerade barnen är att skydda och hjälpa barnet till en tryggare uppväxt. Mycket pekar dock på att samhället brister i sitt åtagande på flera punkter. Barn som växer upp i samhällets vård har mycket höga överrisker att utvecklas ogynnsamt över tid. Exempel på det är högre risk att hamna i missbruk, kriminalitet, bidragsberoende och tonårsföräldraskap än andra barn. Skolan går generellt sämre för placerade barn och de lämnar grundskolan med mycket lägre betyg än andra barn. Dessutom har de en högre risk för självmord och självmordsförsök.¹

Andelen barn som placeras i samhällets vård har ökat sedan mitten av 1990-talet. År 2009 var drygt 17 700 barn, 46 procent flickor och 54 procent pojkar, någon gång under året placerade i familjehem eller HVB.

Flera granskningar har visat på allvarliga brister

Granskningar av den sociala barnvården pekar på stora skillnader mellan utbud, kvalitet och säkerhet mellan olika kommuners socialtjänst och att stödet i hög grad skiljer sig åt mellan kommunerna.² Upprättelseutredningen har under 2011 visat att det fortfarande förekommer missförhållanden och att det är ytterst sällsynt med rutiner för att förebygga, åtgärda och upptäcka missförhållanden.³ Kommunernas olikheter gällande genomförandet av barnkonventionen och socialtjänstens brist på tillgängliga resurser för riskutsatta barn är något som FN:s barnrättskommitté kritiserat Sverige för.⁴

¹ Socialstyrelsen. Social rapport. 2010.

² Länsstyrelserna. Socialtjänsten och barnen. Länsstyrelsernas granskning av den sociala barn- och ungdomsvården 2006-2007.2008.

³ Upprättelseutredningen (SOU 2011:9).

⁴ FN:s barnkommitté, "Concluding observations: Sweden", UN Doc. CRC/C/SWE/CO/4, 2009.

Vikten av tydliga beslut fattade på politisk nivå

Mot bakgrund av de senaste årens granskningar av den sociala barnvården anser Barnombudsmannen att ett tydligt regelsystem är nödvändigt för att samhället ska fullgöra sitt åtagande att ge de placerade barnen samma rättigheter och möjligheter i livet som alla andra barn. Om beslut saknas på övergripande nivå är risken betydligt större för ett godtyckligt arbete där barnrättsperspektivet blir beroende av den enskilde verksamhetens eller tjänstemannens inställning och avvägningar. Den lagstiftning som rör barn och ungdomar i den sociala barnvården utgörs i huvudsak av ramlagar. Lagarna, forskning och teorier ger vägledning för handläggarna av barnvårdsärenden men mycket överlämnas till den enskilde tjänstemannen att ta ställning till. Om ett tydligt regelsystem saknas försvåras dessutom arbetet med uppföljning och utvärdering av arbetet betydligt.

Barnombudsmannen kallade tio kommuner till dialog

För att få fördjupad kunskap om hur kommunerna arbetar med att säkerställa barnrättsperspektivet i den sociala barnvården ställde Barnombudsmannen frågor via en enkät till socialnämndernas ordförande i landets samtliga kommuner under hösten 2010. Undersökningens huvudsakliga syfte var att ta reda på om socialnämnden har antagit egna direktiv rörande omhändertagande av barn och vad som i så fall behandlas i direktiven.

Resultaten visade bland annat så få som drygt var femte socialnämnd antagit direktiv kring hur socialtjänsten ska agera när det framkommer missförhållanden i ett familjehem eller HVB. Vidare hade omkring var tredje socialnämnd antagit särskilda direktiv angående det placerade barnets hälso- och sjukvård samt skolgång.

Syfte med kommundialogen

Mot bakgrund av enkätresultaten beslöt Barnombudsmannen att kalla tio kommuner till samtal. Syftet var att identifiera hinder och lösningar kring hur socialnämnd och socialtjänst ska arbeta med att förbättra villkoren för placerade barn.

Gävle, Härnösand, Järfälla, Kalmar, Härryda, Motala, Tingsryd, Tranås, Östhammar och Östra Göinge kallades till Barnombudsmannen. Bland dem finns både kommuner som har direktiv på många av de områden som Barnombudsmannen identifierat ha särskilt stor betydelse för att placerade barns rättigheter ska säkerställas och kommuner som saknar sådana direktiv. Till mötet kallade vi socialnämndens ordförande samt en representant från socialtjänsten.

Resultaten i korthet

I flera av de frågeställningar som diskuterades under dialogen återkom samtalet till behovet av att bygga stabila och förtroendefulla relationer mellan barn och socialsekreterare i utredningsprocessen och under hela den tid ett barn är placerat i familjehem eller HVB. En egen socialsekreterare till barnet som träffar barnet ofta och som har hög tillgänglighet är viktigt för att kunna bygga en stabil relation som vilar på tillit. En god relation till socialsekreteraren lyftes fram den enskilt viktigaste åtgärden för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden i familjehem och HVB. Vidare fanns ett strakt stöd för tydligare politiska mål och beslut i nämnden för att säkerställa att barns behov av och rätt till utbildning och hälso- och sjukvård tillgodoses. Tydligare kvalitetskriterier för vad vårdgivarna ska erbjuda efterfrågades också och ett tätare samarbete mellan kommuner där de hjälper varandra med referenser gällande olika vårdgivare skulle vara ett bra hjälpmedel för kommuner i sin beställarroll för att få bättre kontroll över vårdgivarna.

Socialnämndens ansvar för den sociala barn- och ungdomsvården

Socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar får växa upp under trygga och goda förhållanden och ska med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen av de barn och ungdomar som har visat tecken på en ogynnsam utveckling.

Nämnden ska se till att barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet. Socialnämnden ska sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i HVB och ansvarar för att den som blivit omhändertagen ska få god vård.

Kommunerna har ett avgörande ansvar för att noggrant följa de barn som placerats i familjehem eller HVB. I ansvaret ingår att göra regelbundna besök och ha enskilda samtal med barnet och familjehemmet. Uppföljningen ska omfatta den unges hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående. Vården av barnet ska följas upp minst en gång var sjätte månad och överväganden ska då göras om vården fortfarande behövs.

Sammanställning av kommunernas svar under dialogen

Under dagen diskuterade kommunföreträdarna åtta olika frågeställningar. Fokus för diskussionen handlade om att identifiera gemensamma utmaningar och formulera förslag på lösningar. I redovisningen nedan har vi vägt samman alla deltagares idéer och synpunkter under respektive fråga. Vi har medvetet valt att inte återge vem som har sagt vad.

Fråga 1: Vilka är de viktigaste förbättringsåtgärderna ni ser för att säkerställa att barn inom den sociala barnvården får komma till tals och bli lyssnade på under a) utredningstiden respektive b) placeringstiden?

a) Under utredningstiden?

• Bygg förtroendefulla relationer med barnet

Det är viktigt att handläggaren förmår bygga upp en förtroendefull relation med barnet så att barnet kan känna sig tryggt. För att säkerställa att barnperspektivet beaktas är det viktigt att socialsekreteraren träffar det aktuella barnet vid ett flertal tillfällen tidigt i utredningsskedet. Enskilda möten med barnet är viktigt.

• Håll handläggarverktyget BBIC levande

Det etablerade handläggarverktyget och utredningsmetoden BBIC är till stor hjälp men har även svagheter. Handläggare bör undvika att fastna i formulär och blanketter när de använder BBIC och istället fokusera på att träffa barnen och utveckla samtalen, så att barnen får komma till tals. Flera deltagare efterlyste manualer som kan hjälpa handläggare att följa upp utförda utredningar, i första hand för att se i vilken utsträckning barn fått komma till tals under utredningen. Över huvud taget är det viktigt att satsa på att utbilda användarna av verktyget BBIC så att det används på bästa sätt.

- **Släpp in andra yrkesgrupper än socionomer**

Våga släppa in andra professioner än socionomer under utredningen av en eventuell placering. De som har erfarenhet av att träffa barn inom barnomsorgen har ofta en enastående förmåga att vinna barnens förtroende och samtala med dem.

- b) Under placeringstiden?**

- **Utse handläggare för varje barn**

Säkerställ att barnet har en egen socialsekreterare/handläggare i enlighet med vad som föreslås i Barnskyddsutredningen. Uppföljning bör ske minst fyra gånger per år. I en av de deltagande kommunerna har nämnden beslutat att kommunen ska arbeta efter förslagen i Barnskyddsutredningen trots att de ännu inte är lag.

- **Barnen behöver täta kontakter**

Kontakten mellan handläggare och barn är oerhört viktig och betydelsen av att hålla tät kontakt ska inte underskattas. Det är svårt för en handläggare att upprätta en bra kontakt med barnet om de endast träffas ett par gånger om året. Det är viktigt att skapa goda förutsättningar för samtal och kontakt mellan socialsekreterare och barn. Säkerställ att barnet verkligen vet vem eller vilka de ska ha kontakt med samt hur och när kontakt kan ske.

- **Samverkan bör bli bättre**

Sträva efter att förbättra samverkan mellan socialtjänsten, skolan/utbildningen, psykiatrin, och hälsovården. Men också inom socialtjänstens olika verksamheter: individ- och familjeomsorg med barnavårdsärenden och familjerådgivning, samt bedömning av ekonomiskt bistånd.

Fråga 2: Vilka är de viktigaste förbättringsåtgärderna ni ser i er kommun för att barn inom den sociala barnvården ska känna till sina rättigheter och veta var de ska vända sig om de inte tillgodoses?

- **Ställ krav på HVB och familjehem**

Ställ krav på att vårdgivarna har en fungerande struktur och utarbetade rutiner för hur de ger information till barn och ungdomar om deras rättigheter. Exempelvis genom broschyrer, anslagstavlor eller pärmar. Följ upp vårdgivarnas informationsinsatser med exempelvis brukarundersökningar för att säkerställa att barn och ungdomar som är placerade för vård där verkligen har tagit del av informationen. Det är viktigt att barn och ungdomar verkligen vet vilka rättigheter de har och var de ska vända sig med klagomål.

- **Ta fram rutiner för uppföljningar**

Se till att det finns rutiner för uppföljningar inom socialtjänsten. Tillsätt en särskild socialsekreterare så att barnet alltid vet vem hon eller han ska vända sig till vid behov. Det

är viktigt att den socialsekreteraren har en tät kontakt med barnet och att socialsekreteraren ställer konkreta frågor för att förvissa sig om att barnet har det bra.

- **Samtala med barnen om deras rättigheter**

Sammanställ och se över skriftlig information i form av broschyrer och andra dokument. Se till att socialsekreterare, familjehem/HVB och barn får en möjlighet att gå igenom denna information tillsammans. Förklara innebörden av informationen och håll det levande för barnet. Ställ samman en speciell pärm med information där barnen och ungdomarna själva kan ta del av sina rättigheter och ta reda på vart de kan vända sig. Det är väldigt viktigt att säkerställa att barnet vet vem de ska vända sig till och hur de ska ta kontakt med denna person.

Fråga 3: Vilka utmaningar kan ni se i er kommun för att säkerställa att det placerade barnets behov av och rätt till utbildning tillgodoses och följs upp?

- **Satsa på samverkan**

Förbättra samarbetet mellan olika förvaltningar såsom socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Den så kallade Helsingborgsmodellen, där skola och socialtjänst samverkar, är en bra förebild. Det behövs även bättre samverkan mellan kommuner. När ett barn är placerat i en annan kommun är det svårt för ”hemkommunen” att följa upp barnets skolgång. Flera kommuner poängterar att det är svårare att säkra skolgången för placerade barn när vårdgivaren finns utanför den egna kommungränsen.

- **Lyft fram betydelsen av utbildning**

Skolan måste vara ett prioriterat område för alla barn. Det är därför viktigt att tydligt ta ställning och slå fast att utbildning är ett prioriterat område. När politiska mål som ”skolan först” fastställs i kommunen måste målet brytas ned till respektive förvaltning.

Redan vid utredning av familjehem bör de informeras om vikten av skolgång för placerade barn, deras behov av tillgång till ordentlig läxhjälp och annat som rör skolan. Familjehemmets förmåga att möta de behoven ska vara ett viktigt kriterie i utredningen. Familjehemmen bör även få kontinuerligt stöd angående barnets skolgång från familjehemssekreteraren under placeringstiden. Säkerställ nivå och kvalitet på den undervisning som enskilda HVB-hem bedriver.

- **Följ upp enskilda barn**

Det är viktigt att följa upp enskilda barn, även när de är placerade i andra kommuner. Varje barn kan ha en individuell handlingsplan. Se till att ställa förväntningar på barnen. Socialsekreteraren måste också inse att han eller hon är ställföreträdande förälder i sammanhanget. Se till att det finns åtgärdsplaner så att överlämningar till mottagande skolor blir så bra som möjligt.

- **Använd internet i större utsträckning än i dag. Bland annat för läxhjälp.**

Fråga 4: Vilka utmaningar kan ni identifiera i er kommun för att säkerställa att det placerade barnets behov av och rätt till hälso- och sjukvård tillgodoses och följs upp?

- **Upprätta separat hälsoplan**

Upprätta en hälsoplan för varje enskilt barn, för att säkerställa att inget barn missar kontakten med BVC eller hälsovården. Börja med en ordentlig hälsoundersökning av barnet i samband med utredningen. Även tandvården är viktig. Förtydliga frågan om hälsa i vårdplanen och genomförandeplanen så att hälsan blir en självklar del av uppföljningarna.

- **Tillsätt kvalitetsansvarig socionom**

Överenskommelser på regionnivå mellan kommun och landsting bör upprättas så att läkarundersökningar sker enligt BBIC. En idé är att utse en medicinskt ansvarig för dessa frågor. Någon form av medicinskt ansvarig socionom, i likhet med systemet för Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS).

Fråga 5: Vilka är de viktigaste förbättringsåtgärder ni ser i er kommun för att de behandlingsmetoder som används för barn som placeras på HVB uppnår hög kvalitet och inte strider mot barnets mänskliga rättigheter?

- **Barnen måste få vara delaktiga**

Säkerställ att barnet är delaktigt i behandlingsplanen. Det är viktigt att barnet förstår vårdens innehåll och vilka mål som finns för vårdinsatserna så att barnet eller ungdomen förstår när hon eller han blir "färdig" med behandlingen.

- **Ställ krav i upphandlingen – certifiering av HVB för kvalitetssäkring**

Upphandlingen är ett viktigt verktyg. Det är viktigt att vara tydlig med kommunens kvalitetskrav redan i upphandlingsunderlaget. Certifiering skulle kunna vara ett sätt att kvalitetssäkra ett HVB i relation till en evidensbaserad metod. Referenser från andra kommuner som tidigare anlitat vårdgivaren är ett väldigt bra hjälpmedel för beställaren att få bättre kontroll över vårdgivarna.

- **Öka kunskapen om behandlingen och följ upp den fortlöpande**

Förstärk kunskapen om olika behandlingsmetoder på aktuellt HVB. Det är viktigt att den placerade kommunen vet vad vården innebär och har en tät kontakt med hemmet.

Beställaren bör arbeta strukturerat med uppföljning. Hur utförs behandlingen på aktuellt HVB? Vilka regler finns? Hur upprätthålls reglerna? Hur används behandlingsmetoden? Och inte minst, följ förstås upp varje enskilt barns behandlingsplan. Beställaren bör även fortlöpande försäkra sig om att det aktuella hemmet kan erbjuda den efterfrågade kompetensen, som ofta är en färskvara och i hög utsträckning är beroende av enskilda medarbetare.

Fråga 7: Vilka är de viktigaste utmaningar ni ser framöver vad gäller att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden i familjehem och HVB? Rangordna utmaningarna.

• Den enskilt viktigaste utmaningen är att upprätta relationer mellan handläggare och barn som möjliggör samtal. Nedan följer några av förslagen på hur sådana relationer upprättas:

- ❖ *Särskild barnhandläggare med rätt kompetens och hög tillgänglighet. Tillsätt en särskild barnhandläggare. Det ska inte vara samma person som ansvarar för familjehemmet. Engagemang och känsla hos handläggaren är naturligtvis viktiga egenskaper. Tillgänglighet hos socialsekreteraren för barnet är en förutsättning. För att förbättra den måste socialsekreteraren se till att vara snabb att svara när barnet väl söker kontakt. Försök att kommunicera med medier som barnen och ungdomarna själva använder sig av, det vill säga telefon, mejl eller sms. Handläggare och barn måste träffas ofta för enskilda samtal.*
- ❖ *Vidareutveckla metoder och flexibla lösningar. Socialarbetarens samtalsmetod är viktig. Se till att utveckla och förbättra befintliga metoder. Med en ökad flexibilitet av exempelvis arbetstider blir det enklare att hålla kontakten med barnen. Försök att anpassa besök och andra kontakter efter barnens önskemål. Barnen går ofta bäst att träffa eftermiddagar och kvällstid.*
- ❖ *Satsa på personalen för att öka kontinuiteten och minska personalomsättningen. Barnet kan inte bygga en relation om personal ständigt byts ut. Hur kan man skapa stabilitet i personalgruppen? Genom utbildning, löneförstärkning och goda karriärmöjligheter. Uppvärdera socialarbetarens arbete inom kommunen. Det är ett svårt men viktigt arbete.*

Fråga 8: Vilka är de viktigaste förbättringsåtgärderna ni ser gällande a) stöd till familjehemmen respektive b) tillsyn (uppföljning) av familjehemmen?

a) stöd till familjehemmen?

• **Utbildning**

Familjehemmen är i första hand i behov av olika former av utbildningsinsatser såsom handledning och gruppträffar. Obligatorisk grundutbildning borde införas för dem som vill driva familjehem vilket också blir ett sätt att professionalisera verksamheten. Flera kommuner är på väg att införa obligatoriska utbildningar. En utmaning är att familjehemmen skiljer sig mycket åt sinsemellan, inte minst på det professionella planet. För att göra familjehemmen bättre rustade för sin uppgift kan vi förmodligen lära av konsulentstödda familjehem.

- **Stöd**

Om familjehemsföräldrarna har egna barn kan de barnen behöva stöd när familjen utökas i och med att barn placeras i familjehemmet. När de biologiska barnen inte har det bra är det en riskfaktor för sammanbrott. Ett sätt att stödja hemmen är att öka socialtjänstens tillgänglighet. Det krävs en socialsekreterare till barnet och en till familjehemmet. Båda måste uppmärksamma vilket unikt stöd som just det barnet och den familjen behöver. Stödet måste vara differentierat. Socialtjänsten måste också vara bra på att matcha ihop barn och familjehem för att skapa bästa möjliga förutsättningar för att en placering ska fungera bra.

- **Fråga familjehemmen**

För att kunna förbättra stödet till familjehemmen behövs mer kunskap om vilket stöd de själva anser sig behöva – fråga dem vad de behöver!

b) tillsyn (uppföljning) av familjehemmen?

- **Förbättra kontakten mellan socialtjänst och familjehem**

Tätare kontakter mellan socialtjänsten och familjehemmen. Socialsekreteraren bör först och främst se till att upprätta en tillitsfull relation med uppdragstagaren. Ett sätt kan vara att tillsätta en speciell familjehemssekreterare.

- **Följ upp familjehemmen regelbundet**

Familjehemsplaceringar bör alltid föregås av en omfattande familjehemsutredning. I en sådan bör en riskbedömning av familjehemmet ingå. Därefter bör uppföljningar ske kontinuerligt genom frekventa besök hos familjehemmen. Det är emellertid viktigt att skilja uppföljningen av det placerade barnet från uppföljningen av själva familjehemmet. En deltagare ställde frågan varför Socialstyrelsen inte utför en systematisk tillsyn av familjehemmen, som är så viktiga för många barn.

Kommunernas egna frågor som lyftes under dialogen

• ”Evidensrörelsen”

Vi måste vara mer nyanserade och kritiska i förhållande till kraven på evidensbaserade metoder. Evidens kanske inte alltid är lösningen utan snarare bemötande, gillande och hjärta hos personalen inom den sociala barnvården. Förhållningssättet hos personalen som utför metoden är förmodligen viktigare än metoden i sig. En av deltagarna hävdar att det enda som det egentligen finns evidens för är att engagemang och gott bemötande hos behandlaren har effekt, trots det talar vi bara om metoderna.

• Professionalisering/legitimation

Det krävs särskild kompetens för att arbeta med barn och ungdomar inom den sociala barnvården. Ett sätt att säkerställa kompetensen är legitimation. Legitimering kan också vara ett sätt att förbättra kontinuiteten på arbetsplatserna. Detta bör lagstiftas.

• Alternativ till placeringar av barn

Öka fokus på de förebyggande insatser som kan förhindra att barn omhändertas och placeras i familjehem eller HVB. Om de biologiska föräldrarna fick samma stöd i form av utbildning, handledning, tillgång till socialsekreterare, arvoden och ersättning för utebliven arbetsinkomst skulle deras förutsättningar att ta hand om sina barn förmodligen öka.

• Vårdnadsöverflyttningar, fortsatt stöd.

Det finns ingen motsättning mellan att arbeta aktivt med både vårdnadsöverflyttningar och att arbeta med den biologiska familjen. Det beror helt på barnets individuella situation. Det är också många gånger nödvändigt att familjehemmet får ha kvar stödet från socialtjänsten även efter att de har tagit över vårdnaden. En av kommunerna arbetar redan så för att underlätta vårdnadsöverflyttningar. För de barn som etablerat sig i sitt familjehem och löper risk att mot sin vilja bli flyttad till sina biologiska föräldrar är den rättsliga ställningen osäker.

Barnombudsmannen rekommendationer

Syftet med kommundialogen var att identifiera viktiga utmaningar och gemensamt identifiera lösningar på dessa. Mot bakgrund av vad kommunerna förde fram under dialogen och den kunskap Barnombudsmannen inhämtat i samtal med placerade barn och ungdomar och vår enkät till socialnämnderna under 2010 ger vi följande rekommendationer till förändring:

Till socialnämnden

- Det behövs tydligare politiska mål och beslut för att säkerställa att placerade barns rättigheter tillgodoses. Några viktiga exempel på områden är barns behov av och rätt till utbildning och hälso- och sjukvård, barns rätt att få komma till tals och bli lyssnade på under utrednings- och placeringstiden samt mål och beslut för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden i familjehem och HVB.
- Samarbeta mellan kommuner och mellan förvaltningar i högre utsträckning. Kommunerna kan hjälpa varandra med referenser av olika vårdgivare för att uppnå högre kvalitet i vården av omhändertagna barn.
- Inför obligatorisk grundutbildning för familjehemmen. Utöka och differentiera stödet till etablerade familjehem.
- Utse en egen socialsekreterare för varje barn, i enlighet med vad som föreslås i Barnskyddsutredningen.

Till socialförvaltningen

- Skapa rätt förutsättningar för att bygga en bra relation mellan barnet och dess socialsekreterare. Denna relation är avgörande.
- BBIC är bra men måste hållas levande och utvecklas.
- Öka tillgängligheten hos socialsekreterare för placerade barn. Ha mer kontakt via sociala medier eller andra interaktiva forum där barn och ungdomar ofta vistas.
- Utarbeta tydliga kvalitetskriterier för vad vårdgivarna ska erbjuda.
- Skapa stabilitet och kontinuitet i personalgruppen. Lägg ökat fokus på vidareutbildning, löne- och karriärmöjligheter.

Till regeringen

- Tydliggör placerade barns rättigheter i lagstiftningen. Det handlar om vilka krav barnen kan ställa på att få information om sina rättigheter, vårdens innehåll och uppföljning samt hur missförhållanden kan anmälas.
- Placerade barn ska ha rätt till upprättelse och skadestånd. En oberoende instans bör inrättas dit placerade barn och ungdomar kan vända sig med klagomål när de ansvariga myndigheterna har försummat sitt ansvar.
- Skärpt lagstiftning/regelverk för HVB. Behandlingsmetoder, ordningsregler och poängsystem måste utformas för att inte strida mot barnets mänskliga rättigheter.

- Placerade barn ska ha rätt till en personlig socialsekreterare som ska kunna föra enskilda samtal med barnet. Lagstiftaren bör genomföra de förslag⁵ som lagts av Barnskyddsutredningen i betänkandet Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU).

⁵ Att socialnämnden i samband med beslut om placering ska utse en särskild namngiven socialsekreterare med ansvar för att följa vården och ha kontakt med barnet under placeringen är ett viktigt förslag. Ett annat är att socialnämnden ska vara skyldig att, inom ramen för kvalitetsarbetet, särskilt uppmärksamma behovet av rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom barn- och ungdomsvården.

Litteraturtips

Bakom fasaden – Barn och ungdomar i den sociala barnvården berättar

Under 2010 har Barnombudsmannen mött och lyssnat till drygt 100 barn och ungdomar som är omhändertagna av samhället. Vår årsrapport 2011 handlar om det barnen och ungdomarna har förmedlat och den analys Barnombudsmannen har gjort utifrån barnkonventionen.

Här kan du ta del av resultatet:

<http://www.barnombudsmannen.se/Adfinity.aspx?pageid=7920>

Unga Direkt – en metod för att lyssna till barn

I denna skrift beskriver vi den metod som Barnombudsmannen använde för att lyssna till drygt 100 barn och ungdomar i den sociala barnvården.

Genom att arbeta med Unga Direkt får du viktig kunskap, information, idéer och synpunkter från barn och ungdomar själva. Skriften vänder sig till dig som arbetar med barn som lever i en utsatt situation men den kan med fördel även användas av dig som arbetar med barn i andra sammanhang.

Till skriften: <http://www.barnombudsmannen.se/Adfinity.aspx?pageid=7923>

Socialnämndens ansvar för barn i samhällsvård

Barnombudsmannens enkätstudie angående nämndernas egna direktiv för arbetet med barn och ungdomar som omhändertas för samhällsvård. Med utgångspunkt i Barnombudsmannens dialog med placerade barn och ungdomar har vi ringat in områden inom den sociala barnvården där barnen anser att det finns brister. Dessa ligger till grund för de frågor vi ställt i en enkät riktad till varje kommuns socialnämnd.

Ladda ner rapporten kostnadsfritt här:

<http://www.barnombudsmannen.se/Adfinity.aspx?pageid=7930>